

A SZÉLMALMOK ÉS KOMPOK KÖLTŐJE

Bogdan Čiplić (1910–1989) emlékére

Egy forró, szinte trópusi júniusi napon elment a régi Vajdaság utolsó költője. Elfeledetten és észrevétlenül vált meg tőlünk Belgrádban. Senki sem siratta meg. Úgy emlékszem – bár vele kapcsolatban semmi sem állítható bizonyosan –, több könyve volt, mint amennyi éveinek a száma. Ugyanúgy járt, mint Voltaire: hatalmas életmű-terhét nem tudta átcipelni a következő évszázadba. S az sem mellékes körülmény, hogy Čiplić előtt éppen a XXI. század állt. Čiplić, aki saját sorsához is ellentmondásosan és negatívan viszonyult, tisztviselőlogikával rendelkező környezetében csak író volt. Örökké rótt a sorokat. Valamiféle megkésett barokk regényeket, valamiféle hosszú, mindig ugyanolyan intonációjú panaszleveleket, állandóan saját sorsán siránkozva, konokul követelve magának a díjakat, elismeréseket, kiténtetéseket. Különös figura volt. Festett is. Megörökítette barátait és a dubrovniki tájat, valamint a híres csürogi szélmalmokat. A belgrádi utcákon csak éjjelente sétálgatott. Amerikában Ulmannéktól is váratlanul, semmivel sem törődve odábbált, tettei kiszámíthatatlanok, véletlenszerűek, ő maga sokak szemében marginális jelenség volt. Szerkesztette a *Slobodna Vojvodinát*, felújította a *Stražilovót*, és nagy nyitásunk idején, a negyvenes évek végén az újvidéki Szerb Nemzeti Színházat igazgatta. Hagyományainkkal ellentétben pedig Andrić példáját követve, ő is mindig elhagyta regényeinek első bekezdéseit.

Mégis szerencsésnek mondhatta magát. Soha egyetlen írónak sem volt olyan különösen sokrétű és következetes alakmása a képzőművészek között, mint neki. Nem más volt az a festő, mint Stojan Trumić, aki képeinek gazdagon burjánzó színeivel, előreláthatatlan elképzeléseivel és bizony, felfedezéseivel is Čiplićre emlékeztetett bennünket. És soha egyetlen élő költőnek sem volt olyan értő és ragyogó tolmácsolója, mint neki Radomir Konstantinović személyében. És éppen ő volt az, aki a népélettel eljegyzett Čiplićet egy másféle metafizika felé irányította. Nem tudok nemzedéktársai közül senkit, akiről olyan

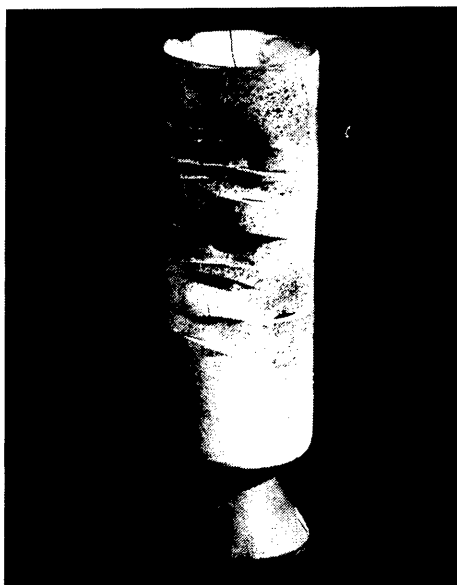
meleg hangon és annyi szeretettel írtak volna, mint róla naplójában és visszaemlékezéseiben Aleksandar Tišma és Pavle Ugrinov.

És volt még egy szerencsés pillanata. Abban az időben, mint Domanović Stradiájában, amelyet Krleža Ady Endre Hunniájával és a saját Pannónia-élményével rokonított, akkor tehát, amikor mindenki az elismerésekért és az érdemrendekért tülekedett, ő egészen alternatív korszakát élte. Titokban azonban mindig is vágyódott a hivatalos kitüntetések után.

A kompok és a szélmalmok költője nem tudta megtalálni, mint híres versében, a halál elleni orvosságot. Nem baj. Aleksandar Tišma ihletetten írt róla háborús és háború utáni naplójában. És mélyen értő sorokkal beszélt róla, a kései Čiplićről, aki éjjelente odasettenkedett a kivilágított belgrádi kioszkokhoz, egy kiváló moholi író, Pavle Ugrinov. Čiplić éjt nappallá téve írt, folyóiratokat és lapokat szerkesztett, festett, fordított (többek között Petófit is), remeteként élt, szinte száműzetésben. Lehet, hogy a régi Vajdaság költőjének így kellett eltűnnie erről a romantikus térképről, ilyen csöndben, majdnem titokban, észrevétlenül. Nem sokat tudunk róla még mindig. De az, amit örökül hagyott ránk episztoláiban és verseiben, melyekben örökké a távozására készülődött, annak a sorsa másmilyen lesz: szünni nem akaró és feledhetetlen.

T. É. fordítása

DRAŠKO Redep

Marina Sujetova Kostić: Váza, 1970